

LA RENAIXENS A

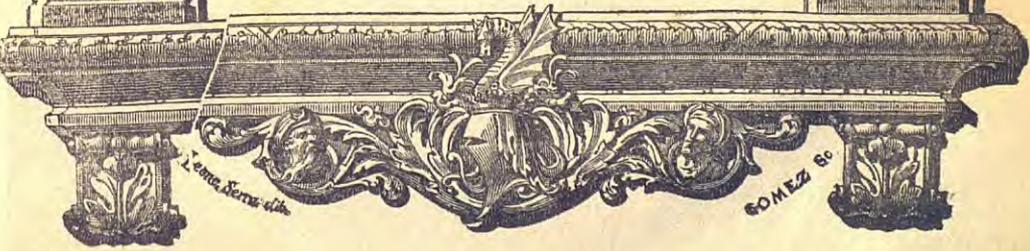

REVISTA CATALANA

ANY XXVII

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ
Carrer de Xuclá, 13, baixos.
BARCELONA.

L. Serra

GOMEZ & C

~~factan de jley~~
~~11-17-16-17~~

LA RENAIXENSA

TAULA

	Págs.		Págs.
<i>Aguitre, Joseph M.^a</i>		<i>Busquets y Punset, Anton</i>	
Intermezzo.	193	L' aplegador.	94
De la vida.	449	Lo gorch negre.	143
<i>Agulló y Vidal, Ferrán</i>		Nova volada.	350
La carretera.	527	Prometensa.	397
<i>Aladern, Joseph</i>		A la dona á qui estimo.	509
A la Patria.	255	<i>Capella, Francisco de Paula</i>	
<i>Aldrich y de Pagés, Trinitat</i>		La plaga dels ximiots.	263
A la Verge del Claustre.	87	<i>Capella, Jascinto</i>	
<i>Armengol de Badía, Agnés</i>		Retorn.	445
Ball del ciri.	214	Monotonía.	513
Dausa catalana.	217	<i>Casademunt, Joan Manel</i>	
<i>B.</i>		La campana de Velilla.	3
Kruzimugeli.	488	<i>Casas y Pallerol, Jaume</i>	
<i>Bartrina, F.</i>		Catalunya.	43
¡Pobretal.	332	Per caritat.	91
Quadret.	352	A mon fill Jaume.	392
Pels morts.	400	<i>Clapés y Corbera, Joan</i>	
Quadret.	411	Cant d' Altabiscar.	220
<i>Baucells y Prat, J.</i>		Desde l' ermitatge.	491
Divagació.	346	<i>Coca y Collado, Emili</i>	
<i>Beleta y Gasull, Pere</i>		Hora baixa.	440
Lleyda reconquerida.	244	<i>Colom, Agnés</i>	
A la Verge del Claustre de Solsona.	309	Lo brot d' olivera.	109
<i>Blasco Ibañez, V.</i>		<i>Comas, Ramón Nonat</i>	
Primavera trista.	257	Apología de la llengua catalana.	353

	Pàgs.		Pàgs.
		<i>Matas y Carré, Lluís</i>	
<i>Condó y Sambeat, Joseph</i>		Aniversari	70
Los catalans á Grecia	71	<i>Moncerdá de Maciá, Dolors</i>	
Catalunya	205	A D. Joan Cabanyes	307
La reyna cativa	302	<i>Moner y de Sicar, Joaquim M. de</i>	
<i>Coppée, François</i>		La gorra catalana	41
Missioners	454	<i>Moragas, Geroni</i>	
<i>Fabra, Nilo M.^a</i>		Als cantors y socis de la Institu-	
Lo retrato d' en Bieló	161	ció catalana de música	337
<i>Fina y Girbau, E.</i>		<i>Morató y Grau, Joseph</i>	
Lo sant treball	401	La mossegada	81
<i>Fiter é Inglés, Joseph</i>		<i>Nadal, Lluís B.</i>	
Utilitat de las Escolas d' Arts y		Lo segon Diluvi	17
Oficis	97 y 113	A Concepció Salarich	507
<i>Fontanilles, Narcís de</i>		<i>Nekrassow</i>	
Dies iræ, dies illa	139	Historia del fidel Jacob	289
<i>Forteza, Thomás</i>		<i>Novellas de Molins, Jaume</i>	
En la mort de D. Joseph M. ^a		Amor de fill	209
Quadrado	60	Lo nen malalt	271
<i>Fuentes, Enrich de</i>		Malaltia de mort	305
Joguinas	1	<i>Ocon y Tambera, J. d'</i>	
<i>Genís y Aguilar, Martí</i>		Plany de la llengua catalana	236
Memorias d' un escolá	33	<i>Paler y Trullol, Enriqueta</i>	
<i>Girbal y Jaume, Eduard</i>		Sobre l' abim	393
Flors d' ametller	189	<i>Parareda y Sala, Joseph</i>	
<i>Girbal y Jaume, F.</i>		Sospirs d' una lira catalana	414
Janer	85	<i>Pascual y Amigó, Emili</i>	
Febrer	127	Antípodas	241
Mars	159	Un document curiós	342
Cláusula	379	Lo campaner	377
Abril	447	Una cansó de Nadal vella	519
Nupcial	511	<i>Paulí</i>	
<i>Gispert y Casellas, Lluís</i>		La fotografia té 'l doble caràcter	
Lo poble catalá	462	de ciencia y d' art	273
<i>Iglesias, Ignasi</i>		<i>Perez y Jorba, Joan</i>	
Matinal	231	Ab un lliri d' estany	59
<i>Katermann</i>		A una verge	223
Lo senyor Ramón apotecari	505	Balada	254
<i>Llorente, Teodor</i>		<i>Piqué y Morera, M.^a dels Dolors</i>	
La creu del poble	408	En la mort de Dolors Mollera	31
<i>Maragall, Joan</i>		<i>Planas y Font, Claudi</i>	
A l' aymada	142	Per la vida	369
<i>Maristany, Jordi</i>		<i>Pons y Massaveu, Joan</i>	
Lo Ramón	385	Sos vanos	145
Recort	497	¿Qui paga?	177

	Págs.		Págs.
<i>Prats y Bosch, Pere</i>		<i>Suriñach y Baell, Ramón</i>	
La batalla de Lepant	167	Ilusions y desenganys	13
<i>Prieto, Frederich</i>		<i>Tarré, Emili</i>	
Dolora	47	La alosa	49
<i>Puig y Torralba, Joseph</i>		La catedral gòtica	283
Lo casa payral	233	¡Excelsior!	526
<i>R.</i>		<i>Tintoré y Mercader, Lluís</i>	
Bandolerisme de Catalunya	129	Contrast	157
<i>Ribalta, Joaquim M.^a</i>		<i>Trovador Cerdá, Lo</i>	
¡¡Pobre Enrich!!	433	A la bandera catalana	8
<i>Riera y Bertrán, Joaquim</i>		<i>Ubach y Vinyeta, Francesch</i>	
Sanch del poble	329	Las vistas	120
<i>Rius y Vidal, Angel</i>		Lo capitá Massanas	195
Intima	496	N' Armengol de las Anellas	294
<i>Rocamora, Manel</i>		Vicens Peris	314
Lo Bordet	25	¿La patria xica?	405
Lo gos foraster	225	<i>V., J.</i>	
¡Renaixensa!	442	Esplays	437
<i>Rovira y Coll, Ignasi</i>		<i>Vallmitjana, Juli</i>	
A Catalunya	292	Cadaqués	321
<i>Ruyra, Joaquim</i>		<i>Valls, Lluís M.^a de</i>	
La flor d' aloch	16	Brindis	190
La predilecta	54	<i>Valls y Vicens, Agustí</i>	
Mar de llamp	65	Venint del enterro de D. Marián	
Ballant	112	Aguiló	239
Tinch por d' un beset	187	<i>Valls y Vicens, Joseph M.^a</i>	
La vetlla dels morts	465	Plany d' amargura	155
La Fineta	481	Elegia	334
<i>S.</i>		<i>Via y Batlle, F.</i>	
Apologfa	46	A la creu del terme	459
<i>Sallent, Llorens</i>		<i>Vilaplana, A. S.</i>	
Cansó	63	La viudeta	524
<i>Soler, Frederich</i>		<i>X. R. y R. E.</i>	
La pubilleta	265	Gaborias	501
La creu del terme	286		
Los mártirs del cristianisme	324		
L' encetall	381		
L' escó	471		

JOGUINAS

UNA vegada...

Era prop del vespre d' un dissapte de tardor.

Lo vent despeninava 'ls arbres, rondinaven los trons y 'ls núvols s' empenyían fugint dels llampechs ab que 'l cel feya lluminarias.

Per la dressera del bosch, un cassador ab lo sarró buyt y 'ls ulls plens de brossas, caminava depresseta cercant poblat.

Y pel mateix camí, xerrotejant y fent gatzara, l' Amor y 'l Desitj anavan cap á vila.

Y vetaquí que 'ls núvols se descusen y comensan á donar aygua per amor de Deu.

Lo cassador, plé de pols y de por de pluja, pera no convertirse en ninot de fanch dels que 's posan als surtidors de casas ricas, á la primera cabanya que veu, ja hi truca á la porta demanat cobert.

La porta s' obrí, y una pageseta doná hostatje al cassador.

Y 'l Desitj y l' Amor, sense demanar permís ni donar lo «Deu vos quart», varen entrar darrera d'ell á casa la minyona.

La pageseta era bonica com un més de Maig, fresca com la rosada.

Lo cassador era tot un bardegás; tan ben plantat, que fins feya respecte; tan rós qu' enamorava.

L' Amor y 'l Desitj, quitxalla esbojarrada, xicotots entremaliats, res de bó, velshiaquí.

—¿Fem broma?— digué 'l Desitj al Ceguet á cau d' orella.

—Ja está dit. — respongué l' Amor.

Y l' Amor se ficá dins la donzella, y 'l seu cosinet dins del minyó.

A punta de dia ja feya bon temps.

La pageseta va acompanyar al cassador fins al torrent. Ella, de roja 's torná groga, y se 'n aná soleta á la cabanya. No, soleta, no, que l' Amor era dins d' ella arrupidet dintre del cor.

Y vetaquí que 'l Desitj, que no estava per casseras, sortí de la pell del cassador y apretá á correr cap á cercar son cosí.

La pageseta plorava, plorava com un mes d' Abril, y las llagrimetas l' havían tornat més maca. Lo Desitj va glatir, y, oblidant que á la vila 'ls esperavan, aná á trobar l' Amor dins la pubilla.

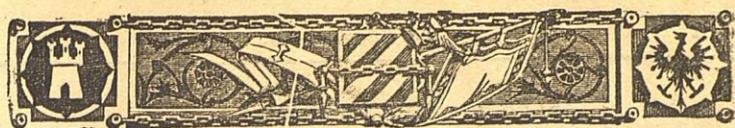
Y es clar; la xicoteta, malmesa per las entremaliaduras dels dos xavalets, va agafar una malaltía tan forta, que, ¡pobreta! va anar á la fossa quan potser encara no havia arribat la seva hora.

Ni aquell dissapte á la nit, ni en tot lo diumenge aquell, ningú va patir, á vila de mal d' amor.

Y vetaquí que als minyons y á las donzellas los hi va sapiguer d' alló més greu.

ENRICH DE FUENTES

LA CAMPANA DE VELLILLA

FREMIADA EN LO DARRER CERTÁMEN DE LLEYDA

Del Ebro per las riberas
y l' Aragó atravessant,
van dos cavallers que volan
en alas de llurs cavalls.

Res detura de sa marxa
lo frenétich galopar,
ni de la nit las tenebras,
ni 'ls udols del huracá.

De las pedras que calsigan
en la fúria de son pas,
arrenca 'l ferro dels poltres
un seguit guspíejar.

Van las penjantas espasas
als corcers esperonant
y dringan las armaduras
de lo galop al compás.

—Si no há mentit lo missatge
mal deu está 'l rey Ferrán!—
diu l' un cavaller al altre
que cavalca al seu costat.

—Malalt del cos y de l' ànima,
qu' es lo pitjor de sos mals.
Los ayres de Catalunya
apar que no li han probat.

—Pera 'ls infants de Castella
no es lo seu clima molt sá;
y pesa més del que sembla
una corona Comtal.

—No pera 'ls fills de la terra,
mes sí pera los estranys.
Al Comte d' Urgell, de fixo,
ni li vinclaría 'l cap.

—No evoquéu eixa memoria
¡pobre Comte, 'l desdixat!
que en somnis ser rey cregueses
y 't despertáres esclau.—

Abdós cavallers callaren,
com si sentiments iguals
s' allojessen en sas pensas,
tristos fets al recordar.

Lo vent, més fort udolava,
pressagi de tempestat,
quan, de sopte, una campana
se sentí, á lo lluny, sonar.

—¡Válgam Deu! ¿qu' es lo que escolto?—
parant en sech lo cavall,
diu un dels genets al altre
que 's para tot admirat.

—¡La campana de Velilla!
Sí; Velilla estén creuhant.
¿Sentiu quinas ba'alladas?
¡Ay, pobre rey! ¡Deu me val!

—¿Qué vol dir eixa campana?
—Una desgracia molt gran.
¿Sentiu, sentiu? Toca sola:
te un do sobrenatural.

La campana del miracle
lo poble l' ha anomenat,
qu' es miraculós, sens dupte,
son do que no falta may.

Lo toch d' aqueixa campana
per l' Aragó es la senyal
de la mort dels que en ell regnan.
¡Ay pobre del rey Ferrant!

—

A la vila de Igualada
arriban los cavallers
y endressan al punt sos passos
al alberch del senyor Rey.

La trista nova que 's temen
ja en los rostres se llegeix:
—lo rey Ferrant agoneja—
diu un servidor fidel.

En la cambra del monarca,
rodejat de tots los seus,
lo malalt lluyta ab la febre
que l' acaba per moments.

Sentat del llit á la espona
lo noble Joan Fivaller,
lo conforta ab sas paraulas
que son bálsam pera 'l Rey.

Cervelló y Bernat de Gualbes,
lo seu Fidel canceller,
Marimón, Dezplá y Padrixa
están de son llit als peus.

Tots ploran pe 'l que agoneja
fixos los esguarts en el,
y mormolan en veu baixa
per sa salut algun prech.

Pero la mort no perdona
quan una víctima pren,
y en lo cadavérich rostre
de son pas mostra 'l segell.

Lo desvari se apodera
de aquell cap, sempre seré,
y la pena que l' acora,
per sos mots sé trasluheix.

— ¡Barcelona, Barcelona!
¡be has ultraijat á ton rey!
Com á un vassall vols tractarme
del vectigal ab los drets.

¡Malehida!... No, perdónam,
perdona tu, Fivaller,
á qui tan mal judicava,
lo que vals no comprenent.

¿Qui es aquell que á mi s' acosta?
¿Qué escolto? Si 'm maleheix.
Es lo papa Benet treize.
¿Que jo t' he trahit? No es cert.

No, no es cert. Tu no eis lo Papa,
Segimón així ho volgué:
lo que l' emperador mana
s' ha de acatar sens remey.

¿Quí son aquells que s' avansan?
Son nou; van de tres en tres...
los de Casp, sí, los mateixos;
los que varen ferme rey.

Son amichs, mes no: del grupo
tres se'n separan... ¿y aquell?
¿Aquell que detrás camina
tot concirós? ¡Ah! 'l d' Urgell!

¡Lo Comte! No vul' sentirlo.
¿Usurpador dius? ¡Oh. ments!
Tu ets l' assessí; no no 'm mates.
Perdó, jo 'm moro, ¡Deu meu!—

Y 'ls ulls, fora de sas concas,
forcejant com si lluyrés,
deixa escapá un crit de l' ánima
y en lo llit cau mort lo rey.

.

Morí Ferrán de Antequera,
sas faltas li perdó Deu;
la campana de Velilla
no tocá sens fonament.

JOAN MANEL CASADEMUNT

A LA BANDERA CATALANA

Á MON AMICH D. AGUSTÍ MANAUT

Un crit d' amor de ma ánima s' exhala,
un hossana fervent l lensa mon cor,
bandera catalaná, quan t' oviro
l lensada avuy pel odi á vil recó.

Emblema de las glorias de ma pátria,
álbum tancat que serva grans recorts,
me semblan ¡ay! tas barras las columnas
hont altre dia 's recolzá mitj mon.

Catalunya 't plantá sobre la cima
del alt Moncayo, colós del Aragó,
y com esclaus rendírente homenatje
¡regnes que avuy t' oviran en la pols!

Nápols cercá á ta ombra poderosa
de la gloria y riqueza l' esplendor,
y en Córcega, en Atenas y en Sicilia
t' engarlandá ab sas palmas lo triomf.

Onejares al vent de la victoria
sentint del Rhone y Túria 'l remor dols;
sols te restá per vencer la mar brava...
dictáresli la lley del vencedor!

M' apar avuy que 'l Geni de ma pátria,
amagat en tos plechs, cuberts de llors,
vé á calmar de mon cor la fera angoixa,
vé á inflamar ma dormida inspiració.

Ferida, com pel llamp, per má traydora
no s' admira ja en terra lo teu nom;
lo rey Ferrán plegá't mentres passava
per sempre més los límits d' Aragó.

Y una reyna, ignorada en terras ermas,
d' eix rey esma-perdut conquestá 'l cor,
¡y sobre de las Barras hi grabava
sas torres y lleons per més afront!

¡Quan sobre d' eixas torres (enaltidas
avuy per una rassa de Quixots)
tos plechs cuberts de llors al vent desferes
y á tas Barras lligares sos lleons!

Y botxins envejosos de ta gloria,
ni del oblit te deixan lo consol;
ab rábia al cor t' esquinsan cada dia,
impotents per las gestas del'avior;

y pregonan Pelayo y Covadonga
d' Espanya independent com lo bressol,
¡quan prop de vuytcents anys l' alarb delmava
de Castella 'ls *hidalgos* escuadrons!

E ignoran que fou en lo Pirene
hont lluhí l' arch de pau y redempció;
pregunten á sos cims cuberts de runas
y 'ls dirán qu' es assí 'l patri bressol.

Las Navas es sa gloriá; mes pregunten
 qui enjoyá de llores son rústech front;
 si 'ls catalans s' aixecan de sa tomba
 los hi despullan de fullas y de brots.

Com castellá preclar lo *Cid* esmentan
 ornat ab la llegenda y tradició;
 ¿volen mils Cids? assi hi hagué almogávers
 que Grecia encara esmenta ab greu terror.

Y sobre d' ells, com pí sobre 'ls arbossos,
 aixeca un brau guerrer l'altívol front;
 es l' áliga dels heroes... respectéulo...
 es Jaume d' Aragó 'l Conqueridor.

Ell conquerí Mallorca y á Valencia
 dictant sos més bells Furs, llegat gloriós;
 al *Cid*, traydor á Deu y á sa pátria,
 poséulo á son costat, vils detractors.

Bailén y 'l Dos de Maig son fulls de gloria
 escrits pels castellans ab lletras d' or
 dihent á Catalunya:—'l front abaixa
 devant d' aqueixas tombas del *Colós*;

nostras glorias son tevas, pobra esclava,
 no 'n tens en tos anals com eixos jorns,
 oblida ton passat, teva es ma historia
 si 'm serveixes, humil, com á senyor.—

Mes no veuhem als nets dels almogávers
 sobre 'ls murs de Girona venjadors
 reptant allí lo Geni de la guerra
 y enfonzant son poder en aquell clos.

No saben que las áligas francesas
 pararen en lo Bruch son derrer vol
 aixaladas pel Geni de ma pátria
 al crit dels almogávers ¡Via for!;

que sigué cada cingle forta torre,
inespugnable mur cada turó,
que cada poble fou un cementiri
hont s' enterrá 'l poder d' aqueix colós;

y onejares, bandera catalana,
del Montserrat al cim del Canigó,
y vejerés tas glorias renovarse
com fénix que renaix potent y hermós.

Com cel rublert d' estrelles es hermosa
ta historia de l' avior ¡patri penó!
qui te fé, esperansa l' anomena,
y gloria inmarcessible qui te cor.

Ab la veu del honor parla á ma pátria
que, sópita, ja oblida tos recorts;
deixonda són esprit que apar espira
entre 'ls brassos d' innobles opressors.

Aleteja en son front; l' alé del ayre
fará bátre, com ans, son noble cor,
¡llavors veurá engrunada sa corona!
¡marcits y trepitjats sos més bells llors!

¡Sa bella parla proscripita y aborrida
fins de sos fills vassalls del opressor!
¡y son dret escarnit per gent estranya
que d' ella viu, com eura sobre 'l tronch!

Y retornant en sí se veurá esclava
portant eix vil estigma sobre 'l front,
desfilant devant seu ayradas ombras
de Clarís, Fivaller, Jofre 'l Pelós.

Veurá qu' es trist dormir la son dels pobles. .
quan pot somniar un pervenir d' honor,
que 'l baptisme de sanch d' antiga gloria
que li daren sos pares, no es pas prou.

Y ma pátria viurá... com cedro altívol
 que apar més gran quan més brunz l' aquilló,
 eix pot trencar sas brancas, son cim tórcer,
 mes may desarrelar son gegant tronch.

Y ma pátria no ha mort, encar que esclava
 sols espera 'l moment de redempció;
 llavors, tirans, trembleu á sa venjansa...
 que us tiraré á la cara sos grillons.

Com en núvol congrías la tempesta,
 la venjansa 's congría ja en son cor,
 jay dels tirans lo dia que ressona
 furent, atronador lo ronch del tró!

Y aixecant son penó llavors ayrada
 lluhirá lo seu glaví venjador,
 y llavors... dent per dent, vida per vida,
 y venjansa y afront per cada afront!

LO TROVADOR CERDÁ

ILUSIONS Y DESENGANYS

Oh, vida meva! Volgut fill meu!...
¿Per qué 'm demanas ab tan ardor
que un vers te fassi per' mor de Deu,
que un vers te fassi plé de dolsor?...

¿No consideras que 'l pes dels anys
trenca ma lira y ofega 'ls sons...
¿Qué vols que cantin mos desenganys
que grat ho trobin tas ilusions!...

Darrera 'l núvols d' un cel d' hivern
tu ja hi contemplas, ab afany viu,
brodat d' estrelles lo manto etern,
ab que s' enjoyan las nits d' estiu.

Y jo, ma vida, mirant lo sol,
fins quan més crema me sento inquiet.
A la edat meva, fins en Juliol
Ja un hom tremola per por del fret.

Culls una rosa, y ab la ilusió
que als joves cega com daurat fum,
¡cóm te cautiva son rich coló! ..
¡cóm t' ubriaga son dols perfum!

Y jo, mirante, no penso més
que en que una punxa se 't pot clavar:
tú sols contemples son coló' encés;
jo... sols la espina que 't pot punxar!

Tú, en una guerra tantsols hi veus
per entre 'ls núvols de fum, lo llor,
la gloria ansiada y 'ls richs trofeus
que la victoria dona al més fort.

Y jo, entristintme, mentres retruny
lo canó bélich que engendra 'l llamp
planyo als que cauheu, veyent al lluny
á la miseria... la mort... la fam!

Tú, de la soca del roure vell
que ab sa capsada detura 'l sol,
vas demanarme per ton fill bell,
destralejarlo per fe' un bressol.

Y jo, ma vida, t' ho vaig privar,
y may, fins are t' he dit per qué;
si, plansó encara, jo 'l vaig plantar...
Féumen la caixa quan moriré!

Oh, vida meva!... Fill meu del cor!...
Si tú en mos versos vols trobar mel
cerca 'ls que feya quan no era mort
aquest cor que are sols mira al cel.

Cerca 'ls que feya quan, sent com tú,
per la esperansa sempre alentat,
en l' amor creya, foll com ningú,
y no dubtava de la amistat.

Quan de la gloria lo resplandor
cegava encara mos tendres ulls;
cerca 'ls que feya, quan ab amor
de nostra historia llegía 'ls fulls.

Mes ¡ay!... Com fugen los oronells
quan las neus copan los alts turons,
quan s' emblanquïren los meus cabells
també fugiren mas ilusions.

Y des llavoras, á tot clam dú,
tot me son dubtes, volgut fil meu,
dubtò dels homes... dubto de tú!...
y en res puch creure. Sols crech en Deu!

La vritat sola que al cor dels bons
la Fé hi arrela y 'l curs dels anys!
Mes, ¿cóm entendre pots mos afanys,
si á tu 't fan viure las ilusions
y á n' á mí 'm matan los desenganyos?

RAMÓN SURIÑACH Y BAELL

LA FLOR D' ALOCH

La flor d' aloch morada
per la tardor se bada,
quan pert lo sol sa forsa y 'l fret esblayma 'l cel.
Naix quan en monts y planas
son mortas sas germanas,
quan plora 'l trist Novembre sas llágrimas de gel.

La enfredolida abella,
que sotxa sa poncella,
la música ha perduda del seu volar d' estiu.
La boyra arreu s' ajassa...
La fulla seca passa,
gement per sota l' arbre, de qui fou membre viu.

L' herba tremola tota...
Lo vent xiscla y sanglota...
Somríu sols la floreta d' aloch, al sol mirant,
com verge que, allá, en terra
que despoblá la guerra,
se fon per las ulladas d' un vell y fret amant.

La flor d' aloch morada
per la tardor se bada,
quan pert lo sol sa forsa y 'l fret esblayma 'l cel.
Naix quan en monts y planas
son mortas sas germanas,
quan plora 'l trist Novembre sas llágrimas de gel.

J. RUYRA

LO SEGON DILUVI

I

TAPÁREM be las esclétxas ab draps y borrassas, perque ni la claror ponentina de las quatre de la tarde hi fes nosa; encenguérem d' un á un tots los gresolets y també 'l gran quinqué amagat darrera d' una bambalina; una veu digué *¡ara!* y un raig d' aygua com un broch de porró s' enfilá més amunt que casas y montanyas, y... Y en Nofre, parat, ab las mans á la esquena, resseguits tots los recones y reconets ab sa mirada previnguda, pronunciá al cap y á la í la sentència:

—¡Pse! Per canalla... Vaja, que, si jo hi hagués set, fora millor pessebre!—

Y quedaren tots grochs y frets ab aquella carabassa. Perque 'l ganassa d' en Nofre, que per un parell ó tres d' anys que tenia més que nosaltres 'ns dominava despóticamente desde la unglá del dit gros del peu fins al cabell més alt de la corona, era jutje inapelable en tot, lo Tribunal Suprém, y sentència seva contraria era per nosaltres pitjor que 'l garrot del botxí.

Abaixarem lo cap vergonyosament y 'ns declararem vents. Las nostras ilusions de que 'l pessebre agradaria á n' en Nofre, al gran Nofre, s' havían esvahit més facilment que una nuvolada de vapor. Ja tot estava llest, lo pessebre no valia res, á ningú agradaria. «¡Bah! per canalla ..» ¡Nosaltres que fins haviam consultat al mestre de física del Seminari per guarnir aquell sortidor, que era 'l nostre orgull y las nostras suhadas nos havia costat, tot perque 'ls grans diguessin: «¡Mira aquests baylets, quina trassa! Aixó ja no es pessebre de criaturas!»

Pero ¡cá! ja estavam perduts. ¿Qué havían de dir los grans no agradantli á n' en Nofre? Revelarnos contra la sentencia... ¡oydá! Era rebelarnos contra la propia convició. Nosaltres estavam molt temps ha nominats per las ideas d'en Nofre, nosaltres pensavam per medi d' en Nofre.

Pero 'l desdixat, tractant sempre ab baylets poruchs com nosaltres, no havia topat may ab lo *terrible femeni*, no l' havia fet relliscar la rebeldia de la dona. Aquell havia de esser l' últim dia d' en Nofre, aquell dia havia de caure del pedestal de son orgull per jamay més alsarsen. Ell no sabia que al mon hi havia mossas á més de baylets ¡y mossas com la Jepica!

¡La Jepica! La xicota més escambellera del vehinat, la més marmallera, la més desvergonyida y, segons nosaltres, ja que tenia més bon cor! Son nom s' explica aviat: al pare li deyan Jep, á la mare, per consegüent, Jepa, y de Jep y Jepa...

La Jepica, donchs, al sentir aquell mot despreciatiu d' en Nofre, se'l mirá de cap, canantlo ab sos ulls de dona valenta; li ventá una empenta que l' obligá á buscar la paret, y li digué ab un tó de veu que atudia com los canons grossos de l' orga dels canongs:

—¡Anda allá, fastigós, sach de vanitat, poca vergonya! Busca qui vagi á veure 'l teu de pessebre, que será 'l del gegant Goliath, ja que aquest es de canalla. ¡Au! toca 'l dos d' aquí que ja hi has fet prou nosa. ¡Ala! y, sinó, t' atissarem lo gos, don filgarsas!—

Y ja feu be en Nofre de no esperar segon avís, perque la valentia de la Jepica se 'ns comaná á tots, y, si no s' escapa aviat per aquells intrincats viaranyes que menavan al carrer, avans de veure al Jesuset hauria trobat al rey Herodes.

II

Aquesta victòria, en que havia caygut en Nofre per sempre més, nos animá á tots en gran manera y sentírem duas satisfaccions: la d' haver redimit al pessebre d' aquella nota de pobret y la de trobarnos lliures d' aquell domini que 'ns tenia aturrullats.

S' anava fent fosch. A fora comensavan á sentirse canturrias y 'l repicar armónich de la Seu que cridava al Capítol á las matinas. Miravam y tornavam á mirar lo pessebre, fenthi sempre algun retoch; algun floch de molsa que sortia massa, algun arbre massa decantat, aquella farina de las montanyas representant la neu que demanava millor distribució, y fins alguna figura á qui s' havia hagut de fer operació de cirurgia y que havia menester repás de la vena de paper engomat ó del braguer de cera.

La Jepica... ¡quina colaboradora! Totas hi eran las noyas del carrer y també tots los baylets, pero ningú havia trevallat com la Jepica. Ella no hi havia pogut posar metálich en la obra magna com havia fet alguna altra de millor casa; pero trevall... Ja feya quinze dias que entre dos llustres, quan la boyra comensava á fernos babarotas desde las montanyas, anavam á buscar la molsa y 'l boix grévol y aquells branquillons de qualsevolga cosa que, posats al pessebre, eran rours... Després, en lo repás de las figuras, en buscar paper de estrassa, y vidres, y terra, y sorra, y tota aquella corrúa d' ingredients que 's necessitan pera guarnir un pessebre, ¿quí s'hi havia fet com la Jepica? ¿Y de quí fou si no d' ella l' idea del sortidor, qu' ella havia vist en altre pessebre, y quí fou que no pará may fins á trobarnos un broch de cetrill vell de llau-na y un canonet de goma y totas las andróminas que s' hagueren de menester per plantar en lo nostre pessebre aquella gran novedat que havia d' admirar als homes y á las donas?... ¿Quí fou l' heroína de tot aixó, sino la Jepica?

Y ella fou també qui 'ns doná l' idea magna d' aprofitar per dipòsit de l'aygua del sortidor, tapantlo per fora com una

montanya, aquell bogader vell de terrissa negra, arreconat en escala de reserva sotá las voltas del soterrá, ahont los grans, perque no 'ls fessim mal de cap, 'ns havían enviat á guarnir lo pessebre. Y fou ella també qui dels cabals d'aquell comú, que no reventavan lo cuyro de las bossas, aná á comprar l'oli y 'l blé pels gresolets y 'ns los guarní tots tant nets y tant clars que, ab l'afegidura del quinqué, lo pessebre — ja havíam fet la prova devant d'en Nofre—semblaría un mon illuminat pel sol. Tot ho devíam á la Jepica. Fins aquella estrella dels Reys tant lluhenta que 's veyá lluny, molt lluny, tant qu' encara 'ls Reys no s'oviravan, l'havía fregada y refregada ella, y de sa trena mateixa, llarga y groixuda, d'un color de tranzició molt á propòsit, es dir de ros á castany, n'havía tret lo cabell invisible ab que la penjárem. Y feya tota la ilusió; semblava talment que ab no res se tenia.

Los altres y las otras ja havían fet, pero ¿qué compón? Eran més bons per cantar y encara ab mala veu. Sort de la de la Jepica, que valía tant com lo seu cor y 'l seu genit y la quantitat del cabell; ¡caram! bon xich més que la seva cara, que...

¡Pobra Jepica! No li hauría espatllat la cara trobar marit, si no s'hagués mort, com un angelet, poch després de la derrota d'en Nofre!

III

Y—¡cosas del mon!—la Jepica de qui podía dirse que ab quinze dias ho havia fet tot, també tot en un moment ho havia de destruir. Ella, ¡jella mateixa!

L'hora assenyalada eran las set. Vindrían la gent de casa, tots los vehins, los parents, los amichs... fins hi havíam convidat nosaltres al senyor mestre que 'ns acompanyava á passeig dijous y diumenges. Vindría sí, 'l senyor mestre, ab lo tarot y tot, y ell, que ja era un filosofh de segon any, diría si aquell pessebre era cosa de canalla.

Desde l'escapada d'en Nofre fins á sis horas ben tocadas

passàrem l'estona ab los retochs al pessebre, á la llum d'un sol gresolet, puig per estalvi havíam apagat tots los altres y 'l quinqué. Entre retoch y retoch ensajávam una miqueta las cansons. ¡Quín mercat de Calaf! Ventura que l'espignet de la Jepica ho dominava tot, igual que en lo pessebre aquell Himalaya del bogader que á nosaltres mateixos nos semblava una miqueta desproporcionat. Pero no hi havia remey; encara gracias de trobar aquell recurs, porque sinó, la nostra gegantina idea s'hauria encallat als llims com las ánimas dels Sants Pares.

A dos quarts de set comensàrem d'encendre. Anava naixent lo dia en aquell mon fictici que valia per nosaltres més que 'l real. Los recons obscurs y misteriosos s'anavan evidenciant ab covas de quimérica arquitectura hont esmorzaven los pastors; las montanyas describían ab la llum dels gresolets ombas contradictorias que semblavan anunciar caóticas diadas; lluhía miserablement lo vidre térbol dels rechs y reguerons que atravessavan lo país, més ben servits de ponts que 'ls rius d'Espanya; feyan goig aquells camins plans, tots arenats com passeigs y vorejats per la molsa ròstideta del fret, y més que 'ls altres lo de Bethlem, ample y llunyer com la via Apia; admiravan aquells camps tant ben conreats que semblavan jardins y aquells prats de molsa hont pasturavan las ovellas; brillava 'l Naixement com un reconet de la Gloria, ab sas columnas rompudas de suro, ab totas las figuras de rúbrica sota del portal, al peu del mateix los primers pastors que hi acabavan d'arribar carregats d'ofrenas, y al cim l'àngel baixant ab la consabuda filacteria del *Gloria in excelsis*.. Fins música 'ns semblava sentirhi allé dins, iluminat tot plegat per dos gresolets de's més potents que 's trobaren, cremant invisibles darrera las figuras...

Després s'encengué 'l quinqué y hauríau dit que brillava 'l sol sobre aquell mon ab llum meridiana. No faltava més qu'enjegar lo raig del sortidor; pero, ¡joydá 'l sortidor! Quan tothom fos allá encantat, embabiecat ab alló tant bonich, alas-horas s'obriria l'aixeta y saltaria l'ayga y tothom picaria de mans; mentres nosaltres, mossas y baylets, amagats sota mateix de la taula del pessebre, nos esgargamellaríam cantant.

¡Mare de Deu, y qué trigavan á caure aquellas set horas! ¡Quí sab si s'havían quedat al campanar!

IV

No, prou las sentirem al cap y á la fi venir del rellotje del Carme, alegres y estalonantse. Y vingueren també ab menor pressa de lo que nosaltres volíam los visitants, casi tots ab certa indiferencia una mica parenta del despreci d' en Nofre.

—Be, noys, be; vos hi heu lluhit. Y ¿tots sols? ¿Ningú vos hi ha ajudat?

—Nosaltres.

—¿Cap persona gran vos hi ha fet res?

—No, tot nosaltres.

—¡Ah! vaja...—

Aixís, ab una especie de protecció que 'ns humiliava. Pero ja 'ns havíam ficat sota aquell mon y, assentats á terra, vigilant de no tocar ab lo cap la taula, menys alta y ferma de lo que convenia, havíam romput ab la cridória antipática de las nostras cansons, acompanyadas ab soroll de ferrets y panderos. Y en lo mateix moment en que la Jepica entonava la consabuda cobla:

Lo Desembre congelat

confús se retira...

jaral... l' aixeta s' obrí y brollá 'l sortidor ab una empena que casi arribá á tocar aquell cel fet de paper de diari, pintat de blau d' emblanquinador y enlleganyat ab núvols de groch de cuyna. L' admiració fou també menor de lo que esperávam; no més ohirem desde aquells abismes hont estavam enterrats tres ó quatre veus que deyan:

—¡Ola!—

Y res més. Pero cantant nos feyam passar la quimera, y 'l trasteig dels que entravan y sortían, lo rum-rum de las conversas, lo crit admiratiu d' alguna canalla com nosaltres nos anavan distrayent y comensavan á encéndrens l' entusiasme. La Jepica ho dominava tot ab aquella veu seva tant segura, tant clara, tant ben afinadeta, y nosaltres, mitj avergonyits,

anavam seguint, pero abaixant sempre 'l to com si 'ns ne donássem pena. Y 'm recorda que fou en aquell graciós cayent de la melodía, quan s' acaba l' estrofa, que la Jepica ho deixava anar ab un gust instintiu qu' encara al recordármem me sembla sentirho; fou en aquell

fecunda y poncella

que un terrible alarít de la mateixa Jepica 'ns hauría esborronat á tots si haguessem tingut temps. Perque casi fou una cosa mateixa sentirse aquell alarít y 'l sotrach espantós d' un mon que s' esberla, d' unas montanyas que cauhén, d' una mar que 's vessa, d' un diluvi que al cap de poch moments plugué sobre nosaltres... Y fugírem d' allá dins, los uns ab trencs al cap, magolats los altres y tots esferehits. Dels d' allá fora los uns reyan, altres s' interessavan per nosaltres, los mes no sabían si enfadarse ó riure. Una cosa havia sigut la salvació de tots en mitx d' aquell estrago: l' indiferencia del quinqué que seguí brillant ab tot son poder mentres aquell mon d' allá sota s' obría y 's negava... No hi quedava res; las figuras trencadas, las montanyas desfetas, los camins esborrats, la terra oberta, y amarat tot per una inundació feréstega. Los grans se 'n reyan. Nosaltres, ¿qué podíam fer sino plorar?

V

Y, esbrinat lo cas, la causa d' aquell estrago fou tant petita com la de l' allau qu' esclafá 'ls pobles... La Jepica, mentres ab lo pandero á la má, tocat á la sordina, deixava caure esllanguit y somiós l' últim vers de la posada, sentí que li passava per sobre 'ls peus, calsats d' estamenya, un ratolí, un ratolinot com una closca de nou casi incapás de fer pessigolles. Y la mossa no 's pogué contenir, y cridá, y, perduda l' esma, anant per aixecarse topá de cap fortament ab las pots de la taula del pessebre, y, mal segur, lo bogader se volcá y

s' esberlá y vingueren per aquell petit mon en un mateix instant lo terratrémol y 'l diluvi.

¡Quí ho hauría dit! Un ratolí, un miserable ratolí, y la Jepica, que tres horas avans havia enfonzat á un déspota... ¡La Jepica, la mossa decidida, la dona valenta, la Joana d' Arch del nostre carrer, la vencedora d' en Nofre!

LLUÍS B. NADAL

LO BORDET

POESÍA PREMIADA EN LOS JOCHS FLORALS DEL ANY PASSAT

En lo poble ahont ha entrat
no hi troba cap porta oberta,
iy va tremolant de fret,
y la fam com l' atormenta!
la nit l' ha atrapat al bosch,
la neu li ha fet perdre l' esma.
Sino 'n troba en lloch de gent
la esglesia be prou n' es plena,
las campanas l' han cridat,
per primer cop entra en ella;
per entre la gent s' esmuny
y més d' una vella 'l renya
perque no s' ha agenollat
ó no ha pres ayga-beneyta.
L' orga 'l deixa embadalit,
l' altar major l' enlluherna,
y al cor sent greu tremolor
y cau de genolls en terra.

Lo sacerdot en l' altar,
 vestint ornaments de festa,
 vers lo poble dirigeix
 paternal hermosa prédica;
 lo Bordet lo va escoltant,
 encar que sos mots no entenga,
 perquè l' atrau de sa veu
 y sa cara la dolcesa:
 ell parla d' amor de fills
 que llurs mares ab goig besan;
 y talment qu' ho ha somiat
 lo que diu lo vell li sembla.
 Veu á las donas plorar
 y ganas á n' ell n' hi venen,
 y més quan sent que «Jesús
 es Deu y es Nin que 'ns espera
 allí, al mitj del altar,
 ab sas feridas obertas,
 per hont raja son Amor
 qu' es més dols que mel de brescas...»

Per poder véurel millor
 ja s' aixeca de puntetas,
 mes la gent vora l' altar
 s' ha acostat, donantli empentas,
 y no pot veure á Jesús,
 qu' es Deu y es Nin y l' espera!
 Ell, donchs, també anarhi vol!
 Ja ovira la blanca testa
 del sacerdot que va dant,
 als que humils se li presentan,
 Quelcóm que no pot veure ell,
 pero que molt bó te d' esser
 quan tots ho reben cofoys,
 de genolls, la boca oberta,
 y s' entornan eternits,
 cluchs los ulls, baixa la testa,
 y á l' orga 's senten cansons
 que talment aucells li semblan.

Al altar s' ha apropiat ell,
puig també 'n vol,... ¡mes, le 'n treuben!
Le 'n ha tret un escolá
mentre 'l capellá somreya,
y tot fent lo ploricó
en un recó se 'n va á seure.

Sota la trona hi ha uns nins
que sembla li fassin senyas,
somriuhen, van despullats,
¡més qu' ell!, pero fret no 'n tenen;
s' hi acosta, vol jugá ab ells,
los toca y, ¡ay, son de pedra!

Tot plorant y somicant
s' ha adormit y somieja:
lo somni té d' esser dols,
puig sa cara es tota alegra
y 'l mot de—¡mare!,—sovint
entre sospirs barboteja.
Mes ab son fibló, la fam
ara suara 'l desperta,
y s' adona qu' es al mon
y qu' es deserta l' esglesia.
Crida, pero ningú 'l sent;
prest la por sa veu ofega,
qu' ha sentit com lo xuclar
de l' óliva, y l' esperan
uns ulls que veu, com de foch,
que 'l miran per tot y 'l cercan.

Cansons se senten al lluny,
riallas y crits alegres,
y ningú s' haurá adonat
qu' ell es tancat á l' esglesia;
¡quí pensaré en lo Bordet,
si en lo mon ningú l' espera!

Canta una veu, tot passant:
 —¡Floreix ja; *nadala* vera,
 qu' ha nascut l' infant Jesús,
 Flor del Cel, sol en poncella;
 esbadella lo teu cor,
 que per çó baixá á la terra,
 y ara está plorant de fret
 entre 'l bou y la somera,
 en un portal de Bethlem
 ab Sant Joseph y la Verge;
 floreix, *nadala*. floreix,
 que l' infant Jesús t' espera!—

Ja 'l Bordet s' ha recordat
 de lo que 'l capellá deya;
 ja se 'n va al altar major,
 com malalt cercant lo metje:
 fent d' un banquet marjpeu
 s' ha enfilat damunt la mesa,
 y agenollat va trucant
 al Sagrari ab sas manetas,
 tot dihent:—¡Bon Jesuset,
 óbram la teva caseta,
 que tinch fret y fam... y por!
 Soch jo tot sol á l' esglesia;
 no ho veurá ningú; aquells nins
 d' aquell recó son de pedra.
 Dónam aquell Pá que tens
 pels que t' estiman de veras!
 Jo t' estimo d' alló més!
 Cuyta, óbram ta caseta!—

Y 'l bon Jesús l' ha escoltat;
 del Sagrari la portella
 poch á poch s' ha anat obrint
 y, voltat de gloria inmensa,
 un Nin hermós, ros com ell,
 somrihent, se li presenta.

Los ángels, al seu entorn,
fanli encens y reverencias,
y cansons li van cantant
més que las de l' orga bellas.
Lo Bordet está comprés,
tanta resplandor l' enlluherna;
pero quan sent á Jesús
lo seu cor se fon com cera.
Jesús, de son trono d' or,
devalla y ab ell conversa;
sas paraulas son de mel,
sos jochs son dolsas festetas;
los ángels s' hi han ajuntat
y al Bordet ab amor besan.
També l' ha besat Jesús,
deixantli tanta dolcesa
que ja no sent fam ni fret,
y boy reclinant sa testa
en lo pit del Deu Infant,
que l' abraça, dormint queda.

Al endemá 'l sagristá,
rondinant, obra l' esglesia;
s' ha de celebra un bateig
y 's posa á tocar á festa.
La corda ha deixat anar
tot d' un cop, més que depressa,
qu' es *albat* y no *bateig*
lo que diu la campaneta.
Quan mira l' altar majó'
se queda mut de sorpresa,
que hi veu, arraulit, un nin
qu' irreverent dormir sembla
damunt d' aquell sagrat lloch,
damunt de l' Ara mateixa!
mitj segut, mitj genollat,
ab llureya de miseria,

al Sagrari reclinant
sa esbullada y rossa testa.

Quan despertar-lo ha volgut
s' ha trobat ab que mort n' era;...
en la boca un dols somrís
y la cara resplandenta.

MANEL ROCAMORA

EN LA MORT

DE LA XAMOSA NENA DOLORS MOLLERA Y GOU

Ahí 't veya, ma estimada,
felís, ben agena als danys;
y en ta carona agraciada,
la alegría' dels pochs anys.

Avuy, joh nena adorada!
pel més dur dels desenganys,
contemplante transformada,
sols m' inspiras dols y planys.

Tos ulls de bella mirada,
closos als propis y estranys;
ta boqueta enriallada,
ja es com planta sense tanys.

¿Qui es qu' aixís t' ha enmustiada,
agafante en tals paranys?
¡Ah! la Parca enamorada
t' ha segat per sos viaranys.

¡Adeu, floreta embaumada!
 ¡Adeu, mos íntims afanys!
 Deu al Cel r' ha trasplantada,
 lluny dels mundanals enganys.

MARÍA DELS DOLORS PIQUÉ Y MORERA

Cornellá 10 de Novembre de 1896.

MEMORIAS D' UN ESCOLÁ

Cóm y de quina manera jo havia arribat á ser escolá de la Pietat no ho sé pas trobar á la memoria. Jo lo que sé que si tenia vuyt anys no 'n tenia nou, qu'era l' amo d' aquella immensa sacristía. Quan mossen Anton tocava la Missa del Rosari, la mare, Deu la perdó, me sorollava; jo saltava del llit ab un bot; vinga agafar una llesca de pa que un gat no l' hauria saltat ab la cúa dreta, y cap á ajudar missas falta gent. Devegadas quan al cor del hivern s' hi veyia pels carrers aquella lluhidera de glas y feya aquell *grisu* que tallava las orellas, ja 'm-cuydava espantá 'l fret; sinó que, en arribant, ja era de mans al ventall per encendre un braserás de foch capás de retornarme á mí y á tots los beneficiats, que d' un á un anavan compareixent més abrigats y més en'tredulats que jo. Ara, al cap de tants anys, m' afiguro á mí mateix ficat á dins d' aquella cota, qu' entre cera y llana pesava més que jo, corrent pels recons de la Pietat com una rata vermella, tot fent mil cosas menudas, del un altar al altre, de la iglesia á la sacristía, del chor á la capella del Sagrament, del campanar á l' orga, ab ciris, ab missals, ab plomeros, ab tovallolas ó canadellas, manantme, cridantme, renyantme, y jo

penso que divertintse ab mí; tota aquella colla de capellans vells, freres exclaustats ó beneficiats de la iglesia y de la Seu, que de sis á vuyt compareixían á dir Missa, devegadas no bastant los altars, y tenint d'esperarse l'un, boy revestit, que acabés l'altre.

Mentres durava aqueixa feyna no era cosa de poderse atansar al braser perquè tots l'enrotllavan y no hi quedava una esclatxa per ficarhi las mans. Després anavan desfilant d'un á un, y, quan se venía qu'eran quarts de vuyt ó las vuyt, tornavam á quedar mossen Anton y jo 'ls amos del camp. Mes com lo bo del sagristá tenía prou feyna á endressar las albas y las casullas y á raspallar tots los ornaments una mica delicats, jo tornava á campar per las mevas mitja hora ben bona, jugant y fressejant ab algun altre de la meva alsada que, ab més ó menos dret, vestía també la cota, si bé que als altres no 'ls solía arrossegar com á mí, qu'era 'l més menut.

Prou mossen Anton, ab los espolsadors á la má, bufant afadigat ab la feyna d'aquella gran sacristía, tot anant d'aquí y d'allá gronxantse sobre d'aquells grossos peus que tenía, nos cridava y perseguía perquè fessem la nostra tanda. No 'n sortía pas, y acabava per fer los ulls grossos, carregantse de paciencia fins que n'hi feyam alguna de clapada, que alashoras no la portavam pas al molí. Ab aixó en aquells àmbits solitaris que voltan per tots costats l'altar major, en aquella atmosfera fosca y humida que sempre fa olor de fret, nosaltres hi jugavam com los pardals al sol. Me 'n recordo com si fos ara d'un dia que, encalsantnos esbojarrats, varem fer caure un feix d'atxas, petantsen no sé quantas y trencant de passada unas canadellas bonas de cristall pintat ab or. Sentírem darrera nostre las sabatas de mossen Anton y correguérem á amagarnos darrera d'aquells banchs del escon que, per lo alts y macissos, eran una bona muralla per defensarnos. Lo pobre home ab grans esforços va desarrambarlos, y, encara que ni 'ls esquirols haurían fugit més llestos, eil pla que 'n va pescar un, qu'era l'altre, y vaja, que no li va valer l'espessor de la cota per sortirne ab un galant estofat. Jo també mereixía la meva penitència; mes, com no m'hauría pogut atrapar, m'havía d'aplicar l'indulgencia d'altra manera. M'havía entafurat á dalt d'un armari en un dels recons que 's troban per anar al oratori. Com ell no m'hauría pogut abas-

ter, ni 'm podia tancar á dins del armari, allá 'm va deixar estar y, girant la clau de la porta de la sacristía, vaig quedar pres com un ratolí á dins d' una ratera. La presó era ben petita; era aquella amagada capella baixa de sostre, curta y estreta, que casi no hi cap la mesa del altar, ni á sobre de la mesa hi caben drets nostres gloriosos Sants Mártirs, haventhi d' estar arrupits, que totjust se veuen entre la negror d' un antich quadro que fa d' altar. Semblan dos cristians dels primers sigles que fan oració al fons d' una tomba. Bona estona 'ls vaig haver de fer companyía, perque mossen Anton m' hi havia ben deixat estar. Al últim, agafant un dels candeleros de macís llautó que hi havia al altar y empenyent ab tota la meva forsa, la porta mitj corcada 's va esberlar de prop del pany, y camas ajudéunos cap á la iglesia per fugir. Mes las portas de la iglesia eran tancadas, y era també tancada la sortida pel carrer de Sant Sadurní; y vetaquí que 'm trobo sol y vern en una altra presó inmensa, ahont tenia molt camp per corre, mes no hi tenia res per la dent.

* *

—¡Ja estés fresch fins á la tarde á hora de rosari!—vaig pensar. Y vaig pensar també que ja no 'm podia escapar de duas sumandas: las estiradas d' orelles del sagristá y 'l semaniat que 'm mouria la mare. Jo que 'm llevo la cota, y 'm comenso á passejar amunt y avall per la sacristía com un passarell de la una part á l' altra de la gavia. La finestra era prou alta y reixada y prou hi estava tan guardat com si fos aucell. Com que ningú 'm veyá, vinga enfilarme á las grans calaixeras de noguera y obrir tots los armaris y tornarlos á tancar, y saltar de l' una banda á l' altra, y remenarho tot, que ja os podeu figurar com quedarian endressats tots aquells calaixos. Ho vaig tafanejar tot, fins que 'm vaig adonar d' uns ulls que m' aguayavan, pero 'm va ben semblar qu'estavan fixats, ben fixats en mí... y com qu' era sol, ben sol, vaig tenir una mena de por, que no sabria dir com era, y vaig fugir casi bé de puntetas de la sacristía, y, passant davant d' aquella aixeta d' aygua que raja á sota d' uns altres Sants Mártirs de rajola

de València en lo pas de la sacristía al cor, sense voler me vaig girar endarrera, y encara 'm vaten fer sentir una altra esgarrifansa aquells ulls que m' anavan seguint y que may se tancavan... d' aquells dos caps de mort que, á dins d' un armari obert, jo estava avans tip de véurels y que qui sab los anys y panys que devían corre per allá. Lo cas es que alashoras jo no 'ls vaig voler veure més, y, com aquell que s' amaga, me 'n vaig cap á l' ampla rodona de darrera del altar major. Allá 'ls caps de mort ja no 'm veyan, y, no obstant, lo fret y la soletat y la basarda m' apetitavan lo cor. May m' havia semblat tan gran aquella renglera de setials encastats á la paret, y 'm mirava espalmat las altas columnas que forman la rodona del altar, y la figura de la Verge dels Dolors ab la creu negra y solitaria allá al cim. Y, sobre de la creu, á dalt á la volta, unas figuras estranyas de pintura mitj menjada per la humitat semblava que 'm feyan gestos ó 'm renyavan. Portava més avall la mirada, y las estátuas quietas y mudas de Santa Escolástica, tan séria y tan negra, de Sant Just tan sech y magre, d' aquell bisbe tan alt y d' aquell frare tan valent que du una casa als brassos com si fos una criatura, voltant las hermosas imatges de Sant Lluciá y Marciá posadas á sobre de las vermellas flamas; y 'ls grans quadros de Sant Pere y de Sant Pau que per entre las pilastras del presbiteri lo feyan companyia... tots haguera dit que 'm miravan enfadats, y que no volían que m' estés ab ells. Y tinguí d' apartarne la vista, y, fugint casi per instint, obro la porta que dona al altar del Sagrament, y m' hi fico esbarat per amagarme á la vista de aquells sants que fan una vetlla eterna á las santas reliquias de nostres compatricis mártirs. Mes veusaquí que aixís que só á la gran capella, tan clara, tan blanca y també tan solitaria, la primera cosa que hi veig son las testas altra vegada dels dos sants apóstols, com que fossen los del presbiteri que m' haguessen passat al devant y se 'm posessen un á cada banda d' aquell altar del Sagrament. Camino tremolant, y 'm trobo ab aquells cinch quadrossos de la Passió, tan naturals y tan tristos que sembla que 's veuen vivas las figuras dels que mártirisavan á Nostre Senyor. Y allí, plantat al devant del quadro dels assots, com si 'm lligués las camas la por d' aquell sayó tan gran y tan gros qu' ensenya aquells punys y aquella esquena, no 'm sabia moure ni hauria sabut dir res; com si

m' estés talment á mirarme aquell pas espantós en una de las cambras properas del mateix palau de Pilat.

* *

Al cap de no sé quanta estona, una mica de fressa trencant aquell sepulcral silenci me feu girar lo cap, y vaig tremolar de cap á peus. Ab la manía d' anar fugint corro cap als esgrahons que donan á la nau de la iglesia. Y aquella gran nau encara feya més soletat que la capella. Ab un cor petit com una formiga vaig caminar fins al capdevall, no tornant á sentir res, ni veyent á ningú en lloch... Quan era prop del altar de Santa Llucia, altre cop una mica de fressa vingué á esferhirme y á aturar lo meu pas espantat y trémol. Aixeco 'ls ulls y passeio per tot la mirada, y res... Y sense voler los ulls se 'm quedaren clavats devant de la carassa de sota l' orga. Y vaig ben veure que obría y tancava aquella boca esgarrifosa, y aquells pels tant llarchs de la barba se li movían, y que me aguaytava d' una lley de manera y reya, ab una rialla que també vaig sentir-la, com si ressonés per los canons de l' orga... Y se 'm glassaren los esperits. Y 'ls ulls se m' ompliren de llumanetas y de fosca, y unas bromas grossas anavan y venían de dalt á baix d' aquella gran volta; fins que una claror que 's va obrir pas en aquellas ombres se m' emportá la mirada, y ab la mirada las camas cap á un altar que devant meu tenía. Era l' altar de la Puríssima Concepció. Y llavoras no veyá més que la figura d' aquella Mare de Deu tant guapa, que se 'm figurá qu' era 'l sant més amich que tenía, no sé si perque la mare hi tenía una gran devoció, ó perque era la imatje més nova, més rica, més clara y més hermosa que en los vells altars s' hi veyá, ab aquella cara d' ángel, ab aquell vestit blanch y daurat y ab aquell preciós mantell de color de cel que desde 'l cim de la cabellera rossa li penjava més avall dels peus. Donchs cap allá vaig corre com si entrant en lo seu altar me n' entrés á casa meva, quan un altre soroll més viu, més real y més conegut me feu girar cap al presbiteri. Llavors havia sentit las sabatas de mossen Anton. Y mossen Anton, ell mateix, ab aquelas camadas, ab aquell ayre que 's

gronxava tot ell quan se movia, eixia de la sacristia carregat ab un feix de domassos vermells anant cap al altar major.

No sé si ja m' havia vist ó qué, puig me cridá dessguida:

—Tú, vina aquí: agafa aquest pany. No 'l deixis arrossegar; panarra, més que panarra, que no sé com no t'estiro tres pams las orelles. Malviatge la farda... Vaja, enllestím; que anirás á buscar aquells rams que s' han de posar assí dalt per las *icas de Maria*.

Y jo, *mutis*, sense dir *aquesta boca es meva*, anava fent, y m' anava revenint d' aquell éspant que se m' havia posat al cor.

*
*

Passat lo riu Deu te guiu, diu l' adagi. Y aixís me va passar á mí y al altre soci, que, quan l' endemá varem trobarnos altre cop á la sacristia, y d' amagat de mossen Anton nos varem explicar las fetas del dia avans, no varem fer sinó riure y burlarnos d' ell altra vegada, y dels caps de morts y dels cuadros dels sayons, y de la por que m' havían fet.

Al cap de pochos dias, aquell company meu d' escurar candelas, sense com vá ni com costa agafa un d' aquells caps de mort, y, acostántmel tot plegat á la cara, me fa aixís:

—¡U... u... u! Fuig... fuig, corre; que l' avi de mossen Anton t' agafa!—

Aquest nom davam al cap que tenia als dits.

—Ves d' aquí, ximplet. Ara ray, ja me 'n pots fer de por.

—Calla—diu ell—algun dia 'ls hem de vestir d' escolans. Noy ¡quina figura farán!

—Ja está dit: ¡noy qué riurém! ¿Quán ho podrém fer?

—¿Quán? Ja ho sé. Demá quant nos revestirém per aquell aniversari: ja ho veurás; no diguis res.

Y veusaquí que l' endemá 'ns amaguém de bon dematí 'ls dos caps, y á las nou, quan los capellans se revesián per sortir á dir un Ofici de difunts, nosaltres, ficats allá darrera la porta que dona al campanar, ab un santiamen posém la cota y 'l roquet de cada un á un candelero d' aquells grossos que havíam de dur al altar, posém á sobre la corresponent calavera, los fiquém un boneto, y corrém á posar aquells dos es-

panta-aucells arreconats un á cada banda de la porta de sortir al altar major, y devant de cada hu un altre candelero encés; de manera que desde l' iglesia 'ls poguessen veure y de la sacristía no 's vejessin encara. Algú de baix del presbiteri se 'n devía adonar, que 's va sentir un xiu, xiu... y nosaltres corrents á amagarnos á dalt del replá de la escala del costat del campanar.

Surt lo tern cap al altar major, y... los escolans no's mouhen y ningú 'ls pren los bonetos y senten enrahonaments estranys á la iglesia... Los tres celebrants se quedan drets davant de la tarima aguaytant de reull y sens comensar l'*Introit*; y mossen Anton, desde 'l mitj del presbiteri, atrafegat en abrandar los incensers, cop de fer signes y maneig perque aquells *escolans* portessen los candeleros al seu lloch correspondent. Ja es saber que tot va ser cosa d' un moment, que mossen Anton va caure del ase totseguit, y corregué á la sacristía tot tirant á dins ab una puntada de peu á aquells estaquirots. Mes n' hi va haver un que al caure tirá 'l boneto per aquí en enllá, y li rodolá la revellida clepsa presbiteri avall, fent una bella fressa, y saltá 'ls esgrahons, y la gent qu' ohía l' Ofici tois s' aixecaren, pujant los uns á la sacristía, y altres, per exemple donas y quitxalla, fugiren espantats y persignantse. Y la funció s' hagué de suspendre, y la sacristía aviat va ser un mercar de Calaf de capellans y gent que tothom cridava sense saber molts de qué se las havían. Mossen Anton, lo pobre mossen Anton, tot vermell, no podia dir res de tanta químera, y 'ns cridava á nosaltres. buscantnos per tot, segurament per escalfarnos las orelas. Al últim s' adona que 'ns estavam á la escala del campanar amagats y caragolats en un recó que 'ns moríam de riure... y ab quatre camadas s' enfila amunt... y no sé qué 's va fer del altre; mes jo, vejentme perdut, vejentme ja entre mans del enfadat sacristá que, ab la sotana tronada y enlayrant los espolsadors ja m' acabava de tenir, en sent un tros amunt de la escala y casi be no sabent qué 'm feya, me rebato per una finestra que dona á dins de la torre del campanar; y, com sabía que la corda de tocar á missa 'm podria ben sostenir, m' hi penjo y m' hi entortolligo y 'm quedo penjat en l' ayre com qui no té cap pressa per veure com se desfaría aquella tempestat de dessota meu.

Lo batall de la campana tocat d' aquella manera estranya

va fer dos ó tres sons com uns crits d' alarma que 'm penso que varen fer compareixer més gent á la iglesia, augmentant lo desconcert d' abaix de la sacristia, ahont enrahonava tothom y no s' entenía ningú. Mentrestant á mí 'm cansava d' estar-me penjat com las llántias, y anava vigilant si sentía á sota meu ningú que'm pogués abrigar ab la seva capa, encara que fos passant per una socarrimada. Y, com que tot arriba, també va arribar la meva mare tota desatinada, fent uns crits que d' allá dalt estant los vaig sentir desseguida. Jo que llavors m' escorro corda avall y ab un salt me li tiro casi be á sobre, m' embolico ab lo seu devantal, y, encara que alguna que altra clusca no me la varen pas quedar á deure, y no'n volgueu més d'improperis que vaig haver de sentir, jo no sé cóm, mes jo y la mare 'ns varem trobar desseguida al carrer del portal xich... Y l' escolanet va haver plegat l' ofici. L' endemá mateix la mare ja m' havia buscat amo, y vaig poder meditar llargament sobres d'aquesta feta, enganxat á una roda de corder allá á l' horta d' en Xandri.

MARTÍ GENÍS Y AGUILAR

LA GORRA CATALANA

AQUESTA pessa de vestir es sens dubte d' us molt antich á Catalunya, creyent nosaltres que s' introduhí en aquesta regió ab motiu de la expedició de catalans y aragonesos á Constantinopla y altres punts d' Orient en lo sigle xiv, essent una proba d' aixó que encara hi ha qui usa dita gorra en l' antich regne de Nápoli.

Quan eram noys la veyam portar fins en los pobles del Ribagorza de la ratlla de Catalunya, podent assegurar que fins en lo sigle xviii la usavan los nobles catalans dins de sos casals, perque se 'n conservava alguna en las casas aristocráticas. Després aná minvant son us, no sens quedar pagesos que las usavan vermellas y netas los días de festa, moradas los vells y negras los que duyan dol. Avuy hi ha poca gent que las conservi, semblant que la gorra catalana ha passat de moda.

La gorra catalana no hauría de desapareixer, perque es com un distintiu del poble catalá, es com una reminiscencia de nostres antichs trajos, com un recort de las antigas glorias catalanas y aragonesas, sens que pugua confondre ab los gorros frigis per ser aquestos més curts y més semblants als gorros.

Las gorras catalanas servían y encara serveixen de visera

pera evitar los raigs y la calor del sol, pera tapar las orellas y guardarse del fret y del vent; pera dipòsit de cartas y altres documents, y pera guardarhi la petaca, paper de fumar, escura-dents y altres objectes.

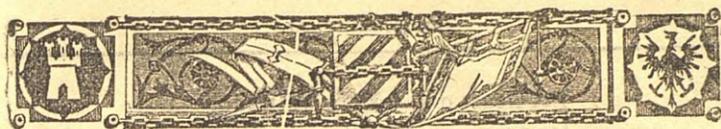
Lo color de la gorra catalana afavoreix l' aspecte dels guerrers, la figura dels joves y la elegancia de las personas que no sían morenas, á las que 'ls hi van molt bé las negras y moradas.

Las gorras catalanas, en sa combinació ab la cara, semblan indicar que 's porta la bandera gualda y roja, que es lo distintiu del penó espanyol, representant, no un camp de rosellas com diuhén los castellans quan n' hi ha moltas de plegadas, sino un emblema de la antiga patria catalana, una mena de distinció que aquesta tenía y té adoptada pera 'ls seus fills.

Los que miran ab prevenció l' us de dita gorra, no comprenen que ab ella realisavan los catalans la fixesa de la moda, la eliminació, parcial al menos, dels capritxos actuals, d'aquestos capritxos de kepís, de boynas, d' antigas catxutxas y de la varietat de bolets y sombreros de copa més cars que la gorra catalana.

JOAQUIM MANEL DE MONER Y DE SISCAR

CATALUNYA

(HÍMNE)

Segon accésit en lo Certámen del «Centre Catalá» de Manlleu, 1895.

I

Catalunya, pátria aymada;
perla del Mediterrá;
naix l' aurora benhaurada,
del sol de tas llibertats.
Ripoll t' ha dat jorn de gloria,
floró de ta llar payral;
pobles de la teva historia,
son per viure treballant.

Bressol del alt Rey en Jaume,
dels Borrells, Lluills, Casanovas,
Fontanellas, Vilanovas,
Tamarits y Berenguers.
Dels Rogers, Urgells, Centellas,
Margarits, Desvalls, Montcadas,
Montaners, Desclots, Cortadas,
Bach de Roda y altres cent.

Pel llegat que 'ns feu Wifredo,
 los passats per tot lluytaren,
 de bons fills mostra donaren,
 Ali-Bey, Balmes, Capmany,
 Aribau, Clavé, Güell, Manso,
 Piferrer, Fortuny, Canyellas,
 Monturiol, Prim, Olzinellas,
 Milá y ferm apostolat.

Estol de capdills y genis,
 atents sempre á la consigna,
 d'esser fills de pàtria digna,
 gran y rica y lliure ensemps.
 Llibertat que aixeca 'ls pobles
 no es la que al centre 's bescanta;
 vol la antiga y sacrosanta
 dels Claris y Fivallers.

II

Pàtria avant: certs fets auguran
 jorns de gloria á no tardar,
 testa y cor tens y ho asseguran
 lo Montseny y 'l Montserrat.
 Baluarts que l' hom no aterra,
 just orgull dels catalans,
 centinellas en la guerra,
 monuments en temps de pau.

Tas germanas espanyolas,
 com tu á la Irlanda veneran;
 dins d' Espanya ab ansia esperan,
 capitana falta sols.
 La nissaga prou recordan,
 de la terra catalana;
 ¡via fora Capitana!
 sino Espanya se 'n va á fons.

Los cent ultratjes perdona,
 que, oferint fraternals llassos,
 fins Castella 't caurá als brassos
 si la vena 's treu dels ulls.
 Pátria lliure, pátria ferma;
 Catalana y Espanyola;
 mes si al fi 't volguessin sola,
 los pits de tos fills son murs.

¡Llibertat! sospira Lleyda,
 com Girona y Tarragona;
 y al davant va Barcelona
 en las lluytas del treball.
 Per ciutats foch patri aviva;
 hi ha en las valls la fe sencera;
 ¡avant! ¡issa, issa, bandera!
 ¡¡Catalunya y Llibertat!!

JAUME CASAS Y PALLEROL

APOLOGÍA

(DEL POETA INGLÉS EDMUND GOSSE)

Jo no he pecat contra lo Deu d' Amor,
e aixís jo pens que quan vinga á finir,
lo seu esguard me será benefactor
pau e conort donantme en lo fossar.

Feble jo som e temptació me vens:
per ço en mon pols sent febre e tremolor
quan pas de Mort esment: e ab tot jo pens:
jo no he pecat contra lo Deu d' Amor.

He desitjat or, gloria, valiment
e foll plaher per servent m' ha tengut,
mes tot açó he deixat continent
quan la que 'l cor adora ho ha volgut.

Per tal jo esper que quan será vianant
del fosch camí que al mortal fa pahor,
qualcú rebrá á mon ánima esclamant:
Ell no ha pecat contra lo Deu d' Amor.

DOLORA

Á MA BENVOLGUDA GERMANA MANELETA COSTA DE PRIETO

Un jorn, teninte en mos brassos,
foll d' amor te vareig dir:

—O 'm juras ser meva sempre,
ó ¡he de morir!

Y tú, dantme una besada
que may més oblidaré,
conmoguda 'm respongueres:
—¡Teva seré!

.

Pensant en tú, vaig anármén,
en tú pensant, he tornat
y ¡are 'm dius que á ser d' un altre
t' han obligat!

Si quan jurares ser meva
del fons del cor te va eixir,
ab lo desconhort que mata,
¡quánt deus sofrir!

Mes si volías, perjura,
 ab mon pobre cor jugar,
 al véurem morir de pena
 ¡cóm deus gosar!

FREDERICH PRIETO

